

ІВАНЧЕНКО Е. П.,

кандидат юридичних наук,
професор
(Українська технологічна академія),
радник
(Асоціація митних брокерів України),
докторант
(Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національної академії правових наук
України)

УДК 356.2:346.7

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.1.15>

ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ПРОЦЕДУРІ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ ТОВАРІВ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена дослідженню проблемних питань визначення митної вартості об'єктів права інтелектуальної власності в процедурі митного декларування товарів, які переміщуються через митний кордон України.

Автор доходить висновку, що вступ України до СОТ та набуття статусу кандидата на членство в ЄС покладає на нашу державу зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетними напрямками, одним із яких є – «митне законодавство». В статті окрема увага акцентується на тому, що одним із аспектів партнерської співпраці з ЄС є врегулювання питань, щодо належного визначення *митної вартості при декларуванні товарів*, які переміщуються із ЄС на митну територію України або навпаки. Ефективність митних процедур займає важливе місце у методиці оцінювання різних країн у багатьох міжнародних рейтингах, зокрема, у рейтингу Світового банку *Doing Business* за індикатором «Міжнародна торгівля та інвестиції».

В статті доводиться, що серед товарів, які переміщуються через митний кордон України та характеризуються складністю визначення митної вартості, окреме місце займають об'єкти права інтелектуальної власності, з огляду на специфіку їх правової природи, і саме Митного кодексу України безпосередньо закладає проблему визначення митної вартості таких об'єктів, при цьому не надаючи шляхів її вирішення та будь-якого алгоритму вчинення необхідних дій.

За результатами дослідження автор формулює термінологічно-категоріальний апарат і вносить пропозиції до удосконалення митного законодавства з проблематики дослідження, зокрема: поняття «*Оцінка об'єктів права інтелектуальної власності*» формулює як процедуру визначення грошової вартості нематеріальних активів, що обумовлюється їх потенційною ефективністю, яка завершується складанням висновку фахівця на підставі затвердженої методики та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України; пропонує прийняття Методики оцінки об'єктів права інтелектуальної власності при митному декларуванні товарів, які переміщуються через митний кордон України; пропонує оновлення Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності».

Ключові слова: митна вартість, оцінка митної вартості, методи визначення митної вартості, митне декларування, інтелектуальна власність, об'єкти права інтелектуальної власності, митна вартість об'єктів права інтелектуальної власності, методика митної вартості об'єктів права інтелектуальної власності

Ivanchenko E. P. Determination of the customs value of intellectual property in the procedure of customs declaration of goods: an economic law aspect

The article studies of challenging issues in determining the customs value of intellectual property in the procedure of customs declaration of goods moving across the customs border of Ukraine.

The author concludes that Ukraine's accession to the WTO and the acquisition of the EU candidate status obliges our state to adapt national legislation to EU law in certain priority areas, one of which is customs legislation. In addition, the article focuses on the fact that one of the aspects of partnership cooperation with the EU is the settlement of issues related to the proper determination of *the customs value when declaring goods* moving from the EU to the customs territory of Ukraine or vice versa. The effectiveness of customs procedures holds an important place within the evaluation methodology of various countries in many international ratings, in particular, in the World Bank's *Doing Business* rating based on the "International trade and investment" indicator.

The article proves that among the goods which move across the customs border of Ukraine and are characterized by the complexity of determining the customs value, intellectual property holds a special place, given the specifics of its legal nature, incl. the Customs Code of Ukraine that directly lays down the problem of determining the customs value of such objects, while not providing solution and any algorithm for performing the necessary actions.

Following the research findings, the author formulates the framework of concepts and categories and makes suggestions for improving the customs legislation on the issues concerned, as follows: the concept of Evaluation of intellectual property is conveyed as a procedure for determining the monetary value of intangible assets, which is stipulated by their potential effectiveness that ends with the drawing up of an expert's opinion based on the approved methodology and other regulatory legal acts, which are developed taking into account the requirements of the provisions (national standards) and approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine; it is proposed to adopt the Methodology for assessing intellectual property during the customs declaration of goods moving across the customs border of Ukraine; an update of National Standard No. 4 "Evaluation of intellectual property" is suggested.

Key words: *customs value, customs value assessment, methods for determination of customs value, customs declaration, intellectual property, intellectual property objects, customs value of intellectual property, method of customs value of intellectual property.*

Вступ. Оцінка товарів для митних цілей (або визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України), як визначають науковці [1, с. 45], є однією з найскладніших процедур у митній справі, і від умов та правил її проведення залежить ефективність заходів, як тарифного, так і нетарифного регулювання. Використовуючи різні нормативні підходи до визначення митної вартості (наприклад, унормовані законодавцем Методики), держава може посилювати фіскальну спроможність митних платежів, стимулювати товаропотік у певному напрямі або навпаки, перешкоджати імпорту чи експорту товару у випадках формування митної вартості згідно з адміністративно-фіксованою системою цін.

При цьому, зміна методів оцінки митної вартості може бути додатковим протекціоністським бар'єром на шляху імпорتنих товарів, а не тільки збільшувати обсяги митних нарахувань.

На значущість і нагальність потреб чіткого удосконалення правового регулювання визначення митної вартості товарів вказує і статистика, що оприлюднена Радою бізнес-омбудсмена: так, у 2022 році у більш ніж 90% справ суди визнавали протиправними та скасовували рішення, щодо коригування митної вартості товарів; за даними Державної митної служби України (Держмитслужба), з майже 311 млрд грн митних платежів, перерахованих за 2022 рік платниками податків, трохи більше 108 млн сплачено за рахунок контролю за правильністю визначення митної вартості, тобто 0,4% (у 99,6 % випадків це добровільна сплата податків у повному обсязі); з IV кварталу 2022 року кількість рішень про коригування митної вартості повернулася на рівень до повномасштабного вторгнення (5030 рішень). Вказана тенденція зберігалася і в I-му кварталі 2023 року. При цьому, якщо у 2021 та 2022 роках оскаржувалося в середньому до 1 % рішень про коригування митної вартості товарів, то за січень-квітень 2023 року цей показник склав 2,9 %. У 2021 році скасовувалося за результатами оскарження біля 1 % рішень про коригування, в 2022 році – 5,7 %, а за січень-квітень 2023 року – 35,6 % [1, с. 98].

Наведені теоретико-практичні аспекти, щодо проблематики визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, і які виникають в процедурі митного декларування, на наше переконання, повністю екстраполюється на проблематику об'єктивної оцінки і визначення митної вартості об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ), які характеризуються особливістю правової природи, специфікою декларування, складністю цінового визначення тощо, про що буде зазначено нижче.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження наступних питань: визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, зокрема, об'єктів права інтелектуальної власності; належної вартісної оцінки об'єктів права інтелектуальної власності в процедурі митного декларування товарів; формулювання за результатами проведеного дослідження науково-обґрунтованих авторських пропозицій до оновлення митного законодавства України в частині удосконалення правового регулювання визначення митної вартості об'єктів права інтелектуальної власності, які переміщуються через митний кордон України.

Результати дослідження. Вважаємо за доцільне побудувати наше дослідження, в частині нагальності потреб удосконалення правового регулювання оцінки та визначення митної вартості ОПІВ, через аналіз трьох вимірів унаочнення проблематики, а саме:

- 1) з'ясування європейських підходів врегулювання положення, щодо необхідності визначення митної вартості товарів, зокрема ОПІВ, із послідовним аналізом нормативно-правового регулювання, яке покладає на Україну зобов'язання апроксимації національного законодавства в досліджуваній частині до *acquis* ЄС;
- 2) аналіз чинного митного законодавства України та висвітлення теоретико-практичних проблем його застосування та правозастосування при визначення митної вартості ОПІВ;
- 3) формулювання науково-теоретичних висновків та внесення пропозицій, до удосконалення митного законодавства України, в частині визначення митної вартості ОПІВ.

На наше переконання, обраний теоретичний підхід надасть змоги наблизитися до розуміння парадигми визначення митної вартості у митній практиці і спрямувати дослідження на побудову цілісної науково-обґрунтованої концепції удосконалення правового регулювання визначення митної вартості ОПІВ, які переміщуються через митний кордон України, у специфічній сфері буття – митному просторі України, яка визнається особливим елементом соціально-економічного системи країни в цілому.

*1. Щодо євроінтеграційної складової у процесі врегулювання положень, визначення митної вартості товарів, зокрема ОПІВ та аналізу чинного нормативно-правового регулювання, яке покладає на Україну зобов'язання апроксимації національного законодавства в досліджуваній частині до *acquis* ЄС.*

Європейська інтеграція наразі є визначальним пріоритетом зовнішньо-економічної

політики України, що набуває особливої ваги в період збройної агресії РФ. Євроінтеграційних успіхів залежить, перш за все, від виконання вимог, що висуватимуться ЄС під час переговорного процесу, щодо набуття Україною членства, а також від виконання зобов'язань прийнятих нашою державою за Угодою про асоціацію, в частині апроксимації законодавства України до *acquis* ЄС. Дослідники вказують, що Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року (Угода про асоціацію) [2] відноситься до нового типу міжнародних угод ЄС, які прийнято називати інтеграційно орієнтованими, через те, що вони мають доволі амбітну ціль – без членства надати певний доступ до внутрішнього ринку ЄС шляхом заснування та функціонування поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Вказане вимагає обширної апроксимації правової систем України із *acquis* ЄС. Апроксимація є серйозним викликом, який показує рівень зрілості та готовності України до членства в наднаціональному утворенні, яким є ЄС [3].

Отже, вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ) та набуття статусу кандидата на членство в ЄС покладає на нашу державу зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетними напрямками, одним із яких є – «митне законодавство». На початку лютого 2023 року Єврокомісія опублікувала Висновок щодо заявки України на членство в ЄС [4], у ньому оцінка виконання розділу «Наближення митного законодавства» (або як його називають «Митний союз») виявилася високою – 4-й із 5 можливих рівнів.

Незважаючи на значні успіхи на шляху апроксимації та імплементації митного законодавства України до права ЄС, Єврокомісія наголосила на подальших напрямках розвитку митної справи задля досягнення нашою державою євроінтеграційного прогресу. Адже, приймаючи до своїх лав нового учасника, країни-члени ЄС зацікавлені, щоб він був партнером, який ефективно і стабільно працюватиме в рамках обов'язкового для всіх законодавчого поля у межах єдиного Митного союзу. Необхідно зауважити, що ЄС починався із Митного союзу і розширився до всім відомого Євросоюзу. Шлях України до ЄС також починається з Митного союзу. Тож митна складова в контексті вступу України до ЄС – одне із ключових завдань [5].

Одним із аспектів такої партнерської співпраці є врегулювання питань, щодо належного визначення *митної вартості при декларуванні товарів*, які переміщуються із ЄС на митну територію України або навпаки. Зазначений аспект тривалий час був і залишається дискусійними, як в правовій науці, так і в щоденній практиці суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) (резидентів і нерезидентів), при взаємодії із органами Держмитслужби. Наведене дає нам підстави констатувати, що нормативне закріплення належного та об'єктивного порядку визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України – це ключове завданням на шляху набуття нашою державою повноцінного членства в ЄС.

В контексті нашого дослідження, вважаємо за доцільне наголосити на тому, що митниця є однією з ключових точок контакту між державою та бізнесом, суб'єктами ЗЕД. Ефективність митних процедур займає важливе місце у методиці оцінювання країн у багатьох міжнародних рейтингах, зокрема, у рейтингу Світового банку *Doing Business* за індикатором «Міжнародна торгівля та інвестиції». Відтак, важко переоцінити значення цієї сфери для формування позитивного іміджу країни у світовому та європейському співтоваристві в аспекті торгівлі та інвестицій. Лівова частка критики діяльності Держмитслужби стосується неефективності та непрозорості контрольних процедур саме в частині визначення митної вартості товарів [6].

Серед товарів, які переміщуються через митний кордон України і характеризуються особливістю правової природи, специфікою декларування, складністю цінового визначення тощо, окреме місце займають ОПІВ.

Потреба надійного та ефективного захисту ОПІВ детермінується процесами євроінтеграції та набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, що покладає на нашу

державу зобов'язання, щодо апроксимації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетним напрямками, одним із яких є митне законодавство (Додаток XV до Глави 5 Угоди про асоціацію). До того ж захист ОПІВ активізує інвестиційну привабливість держави, що є пріоритетним кластером повоєнної відбудови України. Як зазначають фахівці, передумовою стабілізації економіки та забезпечення переходу на сталі темпи економічного зростання є активна інвестиційна політика країни. Одним із стримуючих чинників для інвесторів є недостатня ефективність дій, спрямованих на запобігання й припинення правопорушень у сфері ІВ [7].

Правові засади сприяння захисту прав інтелектуальної власності (ІВ) під час переміщення товарів через митний кордон України врегульовані Розділом XIV Митного кодексу України (МК України) (Глава 57 «Заходи митних органів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України»), проте питання визначення митної вартості ОПІВ та їх належної оцінки не віднайшли свого закріплення.

Досліджувану проблематику актуалізують також окремі положення МК України. Так, згідно ч. 4 ст. 51 МК України, під час визначення митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, ураховується *лише вартість носія інформації за умови виділення з ціни*, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення та/або вартості носія повинні базуватися на документально підтверджених даних.

Отже, аналізована норма МК України безпосередньо закладає проблему визначення митної вартості ОПІВ, при цьому не надаючи шляхів вирішення та будь-якого алгоритму вчинення відповідних дій, ні в інших нормах МК України, ні в положеннях чинного митного законодавства в цілому.

Наведені положення чинного законодавства є практичною імплементацією правил закладених у Розділі 4 частини III «Спеціальні вимоги щодо заходів на кордоні» Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [8], яка встановлює мінімальні стандарти охорони всіх актуальних об'єктів ІВ і повністю відповідає світовій практиці. На думку дослідників, охорона ІВ на умовах Угоди TRIPS є необхідною умовою, що сприяє конкуренції, дозволяє компаніям знаходити свою унікальну позицію на ринку, займати її і мотивує компанію вкладати гроші в технологічний розвиток та інновації для того, щоб у довгостроковій перспективі не відставати від конкуруючих компаній. А з іншого боку, охорона ІВ може нести ризики для вільної торгівлі, оскільки сприятиме створенню монополій за рахунок виключних прав ІВ на певні товари [9, с. 80].

В контексті адаптації митного законодавства України до права ЄС необхідно звернути увагу на Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003 (Регламент (ЄС) № 608/2013) [10], згідно якого ЄС ініціював заходи *формування належної правової архітектури* по боротьбі із порушеннями прав ІВ. Положеннями Регламенту (ЄС) № 608/2013 посилено сприяння захисту права інтелектуальної власності, які застосовуються митними органами, зокрема: здійснення контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності у всіх митних режимах; особливості митного контролю так званого паралельного імпорту; взаємодія митних органів з Європейською обсерваторією з питань порушень права інтелектуальної власності; спрощення процедури знищення малої партії товарів, що є об'єктом порушення прав інтелектуальної власності; контроль за переміщенням товарів, що підлягають знищенню або переробці або з метою освіти для учбових закладів; ведення митними органами центральної електронної бази даних з обмеженим доступом щодо митних заходів стосовно захисту прав інтелектуальної власності, ведення електронного обліку заяв про (можливі) порушення прав інтелектуальної власності, строки здійснення контролю за такими заявами; захист прав персональних даних щодо осіб, пов'язаних з правом інтелектуальної власності.

Імплементації вимог Регламенту (ЄС) № 608/2013 потягнула за собою внесення змін до митного законодавства України. Законом України № 202-IX від 17 жовтня 2019 року «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України» [11], були внесені зміни до МК України. В розвиток вказаних законодавчих положень Міністерством фінансів України розроблені наріжні підзаконні нормативно-правові акти, в часині досліджуваної нами проблематики. Угода про Поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA), положення якої вміщені в розділ IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року («Торгівля і питання пов'язані з торгівлею»), передбачає лібералізацію торгівлі товарами, послугами, руху капіталів і передбачає поступове зниження тарифних ставок на товари ввезені з країн ЄС, що призводить до зменшення доходів бюджету. В такий ситуації унаочнюється ризик штучного завищення Держмитслужбою розміру митної вартості товарів, що ввозяться із країн ЄС, з метою поповнення дохідної частини державного бюджету України [12].

II. Щодо аналізу митного законодавства України в частині визначення митної вартості товарів та аналізу окремих теоретико-практичних проблем, що виникають при визначення митної вартості ОПІВ.

Об'єктивне визначення вартості ОПІВ для митних цілей є наріжним завданням сучасної державної митної політики, адже, митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, як засаднича категорія, покладається в основу митно-тарифного регулювання, її об'єктивне та точне обрахування впливає на повноту нарахування та сплату митних платежів, опосередковує застосування інших тарифних та нетарифних заходів митного регулювання, формує об'єктивні дані митної статистики при декларуванні товарів тощо.

Вважаємо, що об'єктивне визначення вартості ОПІВ для митних цілей є обов'язковою митною процедурою, та невід'ємною складовою категорії більш високого рівня – мова іде про правовий господарський порядок у митній сфері, нормативні засади якого закріплені у ч. 1 ст. 5 Господарського кодексу України (ГК України) [13] «Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання». Відповідно до зазначеної норми – правовий господарський порядок в Україні формується на основі оптимального поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин суб'єктів господарювання та державного регулювання макроекономічних процесів, виходячи з конституційної вимоги відповідальності держави перед людиною за свою діяльність та визначення України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

Не зважаючи на системне врегулювання відносин із визначення митної вартості товарів у МК України, окремі питання належної вартісної оцінки ОПІВ залишаються не врегульованими і до сьогодні, як нормами МК України так і іншого митного законодавства.

ОПІВ набувають особливої ваги у сучасних надзвичайних умовах господарювання. Новітні виклики, що обумовлені поширенням глобальної пандемії (COVID-19), повномасштабною збройною агресією РФ проти України тощо, є детермінантами інтенсифікації розвитку сфери ІВ, вказане тягне за собою необхідність охорони таких об'єктів силами Держмитслужби, при переміщенні їх через митний кордон України. Сучасний світ і тенденції цифровізації економіки змінюють наукові підходи до поділу ОПІВ на традиційні та нетрадиційні. З огляду на появу новітніх ОПІВ питання їх правової охорони набувають надзвичайної актуальності, приймаючи до уваги процеси глобалізації.

З огляду на викладене, слід погодитися із думкою науковця [14, с. 330], на переконання якого, традиційні об'єкти права інтелектуальної власності, такі як літературні та художні твори, корисні моделі та промислові зразки, винаходи та товарні знаки, комерційні найменування, торговельні марки, географічні зазначення, вже давно розглядаються в законодавстві багатьох країн, проте, розвиток технологій привів до появи нових нетрадиційних об'єктів, які теж потребують адекватного захисту. Такі об'єкти можуть включати комп'ютерні

програми, бази даних, генетичні послідовності, методи біотехнології тощо. Однак, багато країн, включаючи і Україну, стикаються з викликами та прогалинами у законодавстві, що регулює охорону таких нетрадиційних ОПІВ.

Отже, можемо констатувати, що правова охорона як традиційних, так і новітніх ОПІВ є недостатньою, а окремих – взагалі відсутньою. Проблема неналежної правової охорони ОПІВ потребує пильної уваги нормотворця до її складової – питання належної вартісної оцінки таких об'єктів при їх переміщенні через митний кордон України, перш за все, з метою нарахування митних платежів, поповнення державного бюджету та живлення національної економіки у період дії правового режиму воєнного стану та повоєнної відбудови України.

ОПІВ є ефективним джерелом (як зовнішнім, так і внутрішнім) інвестування коштів в сферу господарювання, тому захист таких об'єктів за допомогою будь-яких заходів, що є доступними державі, перш за все силами Держмитслужби, дозволяє досягти зростання інвестиційної складової економічного розвитку України, що є пріоритетом повоєнної національної розбудови та відновлення економічної сталості.

Держмитслужба як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, відповідно до покладених на неї завдань, зокрема: живляє заходів щодо сприяння захисту прав ІВ під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів; забезпечує та здійснює контроль за *правильністю визначення митної вартості* товарів відповідно до законодавства з питань державної митної справи, а також за *правильністю класифікації та визначення країни походження товарів*, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення; взаємодіє з митними адміністраціями та іншими уповноваженими органами іноземних держав з питань проведення перевірки автентичності документів, які надавалися для підтвердження заявленої митної вартості, класифікації та країни походження товарів [15].

Отже, саме Держмитслужба, в межах покладених на неї повноважень, стоїть на захисті прав ІВ і під час їх переміщення через митний кордон України не тільки забезпечує, але і здійснює безпосередній контроль за *правильністю визначення митної вартості ОПІВ*.

Як зазначають фахівці, з прийняттям вказаних змін адаптація національного законодавства до стандартів та найкращих практики ЄС у сфері сприяння захисту прав ІВ на кордоні завершилися. Внесеними змінами створені необхідні законодавчі підстави для системи захисту прав ІВ на митниці, яка не перешкоджає законній торгівлі оригінальними товарами та посилює протидію переміщенню через митний кордон товарів з порушеннями прав ІВ, зокрема контрафактних. Отже, митне законодавство щодо сприяння захисту прав ІВ на кордоні потребує лише окремих вдосконалення для поліпшення правозастосування [16].

Проте, на нашу думку, питання правильності та об'єктивності визначення митної вартості ОПІВ в процедурі митного декларування товарів залишається невирішеним і законодавчо не унормованим.

За загальними правилами (без врахування специфіки окремих товарів, які переміщуються через митний кордон України), відповідно до ст. 49 МК України митною вартістю таких товарів, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, *що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари*. Відомості про митну вартість товарів використовуються для: 1) нарахування митних платежів; 2) застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України; 3) ведення митної статистики; 4) розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки (ст. 50 МК України). Підставою визначення митної вартості ОПІВ є подання декларантом до Держмитслужби митної декларації, яка (відповідно до п. 20 ст. 4 МК України) є заявою встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури. На підставі поданої митної

декларації Держмитслужба здійснює митний контроль і митне оформлення. Отже, можемо стверджувати, що безвідносно особливостей товару, що переміщуються через митний кордон, *належне та об'єктивне визначення митної вартості покладається в основу митного контролю.*

Згідно ч. 1 ст. 54 МК України, контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється митним органом під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості. При цьому митна вартість може підлягати коригуванню за правилами встановленими ст. 55 МК України.

На наше переконання, категорія митної вартості покладається в основу митного контролю та митного оформлення як засадничих категорій державної митної політики, яка, в свою чергу, спрямована на захист митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку, розвитку економіки України та інтеграції нашої держави до світової економіки. Державна митна політика є складовою державної економічної політики України в цілому (ст. 5 МК України).

Вказане дозволяє зробити висновок, що в митній справі процедура належного визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України є наріжним елементом захисту сталості національних інтересів України та основою стану їх захищеності. Адже, згідно ч. 2 ст. 7 МК України митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці, зокрема, *методів визначення митної вартості товарів.*

Унікальність ОПВ характеризується складністю оцінки їх митної вартості та відсутністю загальноприйнятої методики її визначення. Фактично, вказане порушує принцип правової визначеності (принцип легітимних очікувань) при реалізації митних відносин, який виступає проявом наявності балансу публічних (інтересів держави в особі Держмитслужби) і приватних інтересів (інтересів суб'єктів ЗЕД) при реалізації митних правовідносин, щодо митного оформлення ОПВ та визначення їх вартості. Юридична визначеність як засадничий принцип права, забезпечує можливість учасникам правовідносин планувати власну діяльність на перспективу, надає їм впевненості у захищеності своїх прав і законних інтересів [17, с. 365]. Так в Рішенні Європейський суд з прав людини (*ЄСПЛ*) «Справа «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11) від 09 січня 2013 року [18] сформульовано висновок, згідно якого національне законодавство повинно бути достатньо передбачуваним, щоб дати особам адекватну вказівку щодо обставин та умов, за яких державні органи мають право вдатися до заходів, що вплинуть на їхні конвенційні права. Крім того, законодавство повинно забезпечувати певний рівень юридичного захисту проти свавільного втручання з боку державних органів (п. 170).

З урахуванням того факту, що останніми роками спостерігається тенденція до збільшення частки інтелектуальних продуктів у складі нематеріальних активів українських підприємств, тому логічно виникає проблемне питання пов'язане з формуванням, обліком, оцінкою, управлінням результатами інтелектуально-інноваційної діяльності. Досить актуальним стає і питання розробки та наукового обґрунтування методичних положень та алгоритмів вартісного оцінювання об'єктів інтелектуальної власності та підвищення ефективності їх ринкового використання.

III. Щодо формулювання науково-теоретичних висновків та внесення пропозиції, до удосконалення митного законодавства України в частині визначення митної вартості ОПВ.

Недосконалість чинної нормативно-правової бази оцінювання, відсутність дієвих алгоритмів управління ІВ від моменту її створення до комерційного використання результатів інтелектуально-інноваційної діяльності роблять конче необхідним створення наукового обґрунтування та розробку науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення правового регулювання визначення митної вартості ОПВ [19, с. 57].

Проблематика оцінки ОПВ як нематеріальних активів досліджувалася нами раніше [20]. Зокрема, нами зверталася увага, що в умовах сучасного глобалізованого світу та упровадження новітніх технологій, ОПВ є важливою складовою майнової основи господарювання

суб'єктів ЗЕД. Вартість таких нематеріальних активів може перевищувати вартість матеріальних активів (цінностей) і виступає, як правило, основним чинником економічного розвитку підприємства.

На нашу думку, формулюючи в межах цього дослідження категоріально-термінологічний апарат, варто констатувати, що *оцінка ОПІВ* – це процедура визначення грошової вартості нематеріальних активів, що обумовлюється їх потенційною ефективністю, яка завершується складанням висновку фахівця на підставі затвердженої методики та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Специфіка нематеріальних активів проявляється в тому, що вони не мають матеріальної форми і часто не пов'язані з конкретним матеріальним об'єктом. Основна складність при оцінці ОПІВ (прогнозуванні конкурентоспроможності даного об'єкту, моделюванні його життєвого циклу тощо) полягає у відсутності об'єктивної інформації про стан кон'юнктури відповідних сегментів ринку, особливо з урахуванням того, що всі розрахунки необхідно проводити виходячи з реальних програм та планів [20, с. 113]. Після оцінки, вони фактично перетворюються на товар, якій має цінову визначеність і може використовуватися для митних цілей у правовідносинах між Держмитслужбою та суб'єктами ЗЕД в процедурі митного декларування.

Не дивлячись на значне унормування положень захисту ІВ під час переміщення товарів через митний кордон України, дослідники вказують на окремі проблемні питання, що виникають під час практичної реалізації зазначених вище процедур. Зокрема наголошують, що митний контроль передбачає огляд матеріального носія, тобто товару, тоді як ОПІВ може бути виражений у будь-якій формі і не обов'язково в матеріальній. Складність митного контролю та митного оформлення таких товарів полягає в тому, що один товар може одночасно містити декілька об'єктів ІВ, які підлягають захисту. Наявність же об'єкта ІВ під час митного оформлення впливає на ціну товару [21].

Ключовим недоліком у сфері контролю за правильністю визначення митної вартості є відсутність достатньої передбачуваності і прозорості кожної дії митних органів при здійсненні таких процедур. Це, в свою чергу, призводить до відсутності необхідної однорідності як у суті рішень митних органів, так і у позиції судів до тих питань, що розглядаються при оскарженні рішень *про коригування митної вартості* [6].

Доречно акцентувати увагу на тому, що спори, щодо коригування митної вартості товарів (і не лише ОПІВ), були і залишаються окремим кластером в структурі правозастосовчої практики, які розглядаються наднаціональними судовими інституціями. На подібні випадки звертав увагу Європейський суду з прав людини у справі *Krayeva v. Ukraine* (№ 72858/13) [22]. Справа стосувалася порушення заявницею митних правил під час здійснення митного оформлення імпортованих товарів та накладення на неї штрафу в розмірі, що дорівнює вартості цих товарів. Так, у 2013 році заявниця подала митним органам декларацію про митне оформлення, рахунок-фактуру та інші документи щодо деяких товарів, продавцем яких була швейцарська компанія (продавець). У митній декларації заявниця вказала вартість товару в сумі 46 298 доларів США, що відповідало сумі, яку продавець зазначив у своєму рахунку. Однак у договорі купівлі-продажу вартість товару була встановлена в сумі 48 661,56 євро. У своєму повідомленні заявниці продавець товару підтвердив помилку в сумі договору. Заявниця поінформувала митні органи про помилку у своєму письмовому поясненні та просила надати їй можливість її виправити. Проте митні органи відмовилися, склали протокол про вчинення нею адміністративного правопорушення. Заявницю було зобов'язано сплатити штраф у розмірі вартості імпортованого товару (48 661,56 євро), а імпортовані товари підлягали конфіскації. Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, заявниця скаржилася на несправедливість та непропорційність накладеного на неї адміністративного стягнення. ЄСПЛ погодився з тим, що застосований до заявниці захід мав вагомий суспільний інтерес для забезпечення сплати податків (пункт 28 рішення). Наведених міркувань достатньо для того, щоб ЄСПЛ дійшов

висновку, що за обставин цієї справи зобов'язання сплатити штраф на підставі рішення суду було непропорційним втручанням у право власності заявниці всупереч вимогам статті 1 Першого протоколу до Конвенції (пункт 33 рішення). Висновок Європейського суду з прав людини – Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Повертаючись до розгляду проблематики дослідження, хочемо наголосити, що, специфіка ОПІВ, доводить, що їх оцінка не може бути здійснена з використанням традиційних методів (передбачені Глава 9 МК України) та чинних положень (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методик та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог національних стандартів і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України та застосовуються суб'єктами оціночної діяльності у процесі здійснення оцінки майна і майнових прав.

Відсутність належного унормування оцінки митної вартості ОПІВ призводить до недоотримання державним бюджетом митних та податкових платежів і спонукає до викривлення державних статистичних даних. Тому, на нашу думку, вважаємо за доцільне запропонувати розробку окремої Методики оцінки ОПІВ, з урахуванням міжнародного досвіду визначення митної вартості таких товарів. Розробка подібного документи може стати результатом синергетичної співпраці фахівців Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) та Держмитслужби з метою впровадження єдиної методології та комплексного підходу при проведенні економічної оцінки вартості ОПІВ.

Національні стандарти оцінки прав ІВ визначають різні види вартості, але не розкривають і не розглядають ситуації, в яких розрахунок того або іншого виду вартості ОПІВ найбільш доцільний. Нагальним є узагальнення методів оцінки права ІВ з позиції різновидів ІВ в межах їх класифікації за предметною ознакою, що дозволить обґрунтувати оцінювачем їх вибір [23].

Чинні Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1185 [24] та Наказ Фонду державного майна України «Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності» від 25 червня 2008 року № 740 [25] нами піддавалися критиці. В обґрунтування наведених положень нами вказувалося, що аналізовані нормативно-правові акти носять переважно методологічно-рекомендаційний характер, ніж практично-прикладний. Так, згідно п. 3.1 наказу Фонду державного майна України «Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності», остаточна величина вартості об'єкта оцінки визначається оцінювачем шляхом обґрунтованого узагальнення отриманих за різними методами оцінки результатів розрахунків вартості майнових прав ІВ. Узагальнення результатів розрахунків здійснюється оцінювачем на підставі обраних ним критеріїв узагальнення і встановлених пріоритетів таких критеріїв шляхом порівняння між собою результатів розрахунків за кожним із критеріїв.

Отже, для перевірки достовірності розрахунків при оцінці майнових прав ІВ оцінювачем треба використовувати не тільки додаткові відомості, а можливо і інші критерії, чи методи, ніж ті, що запропонував оцінювач, оскільки вказаний наказ надає йому досить широкі повноваження без конкретних зобов'язальних правових норм по підходу до оцінювання, що в свою чергу може привести до неправильної оцінки цих майнових прав ІВ. Хоча, у відповідності до п. 3.2, під час оцінки оцінювач зобов'язаний використовувати інформацію, що забезпечує достовірність оцінки, і складати звіт як документ, що містить відомості, які підтверджують усі припущення та розрахунки, прийняті і проведені в процесі оцінки. Також, об'єм інформації, необхідної для проведення оцінки, вибір джерел інформації і порядок її використання повинні забезпечувати належну достовірність оцінки [20, с. 152].

Зважаючи на те, що оцінка митної вартості ОПІВ є важливою складовою митного оформлення в процедурі митного декларування та беручи до уваги унікальні характеристики таких об'єктів, які важко піддаються оцінці, використання традиційних показників, що застосовуються для оцінки об'єктів в матеріальній формі не є прийнятними. Ймовірність

та суб'єктивність у такій оцінці очевидна, що потребує залучення до розрахунку вартості ОПВ більш удосконаленого методичного інструментарію з подальшим нормативним закріпленням.

З огляду на вказане, негайного прийняття потребує Методика оцінки об'єктів права інтелектуальної власності при митному декларуванні товарів, які переміщуються через митний кордон України. В свою чергу, оновлення (нової редакції) потребує Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». Вказані нормативно-правові акти мають врахувати специфіку таких об'єктів в процедурі митного декларування, з метою належного нарахування митних платежів, застосування заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України, ведення митної статистики, розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки, як наслідок, захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захист внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції нашої держави до світової економіки. Фактично, нами пропонується створення комплексної системи оцінки вартості ОПВ з урахуванням спеціалізації як діяльності окремого суб'єкта ЗЕД загалом, так і кожного об'єкта оцінки зокрема в процедурі митного декларування.

Розробляючи (оновлюючи, доповнюючи) нормативно-правові акти з питань оцінки вартості ОПВ, законодавцю важливо враховувати всі правові обмеження, що визначають не тільки ступінь правової захищеності (патенти, свідоцтва, авторські права) об'єкта оцінки, а й масштаби його використання. При цьому ступінь правової захищеності кожного об'єкта перебуває в прямій залежності від терміну його корисного використання. Очевидно, що від тривалості цього терміну значною мірою залежить і ринкова вартість об'єкта оцінки [20, с. 133].

Висновки. Проведене дослідження, в частині проблемних питань визначення митної вартості об'єктів права інтелектуальної власності в процедурі митного декларування товарів дозволило нам сформулювати низку науково-практичних висновків, зокрема:

1) вступ України до СОТ та набуття статусу кандидата на членство в ЄС покладає на нашу державу зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до права ЄС за окремими пріоритетними напрямками, одним із яких є – «митне законодавство». Одним із аспектів партнерської співпраці з ЄС є врегулювання питань, щодо належного визначення *митної вартості при декларуванні товарів*, які переміщуються із ЄС на митну територію України або навпаки. Ефективність митних процедур займає важливе місце у методиці оцінювання країн у багатьох міжнародних рейтингах, зокрема, у рейтингу Світового банку *Doing Business* за індикатором «Міжнародна торгівля та інвестиції»;

2) серед товарів, які переміщуються через митний кордон України і характеризуються особливістю правової природи, складністю визначення митної вартості тощо, окреме місце займають ОПВ, з огляду на специфіку їх правової природи. МК України безпосередньо закладає проблему визначення митної вартості ОПВ, при цьому не надаючи шляхів вирішення та будь-якого алгоритму вчинення відповідних дій, ні в інших нормах МК України, ні в положеннях чинного митного законодавства в цілому;

3) об'єктивне визначення вартості ОПВ для митних цілей є наріжним завданням сучасної державної митної політики, адже, митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, як засаднича категорія покладається в основу митно-тарифного регулювання, її об'єктивне та точне обрахування впливає на повноту нарахування та сплату митних платежів, опосередковує застосування інших тарифних та нетарифних заходів митного регулювання, формує об'єктивні дані митної статистики тощо;

4) об'єктивне визначення вартості ОПВ для митних цілей є обов'язковою митною процедурою, та невід'ємною складовою категорії більш високого рівня – мова іде про правовий господарський порядок у митній сфері (в тому числі у митній брокерській діяльності), нормативні засади якого закріплені у ч. 1 ст. 5 ГК України;

5) не зважаючи на системне врегулювання відносин із визначення митної вартості товарів у МК України, окремі питання належної вартісної оцінки ОПВ залишаються

не врегульованими і до сьогодні, як нормами МК України так і іншого митного законодавства;

6) правова охорона як традиційних, так і новітніх ОПІВ є недостатньою, а окремих – взагалі відсутньою. Проблема неналежної правової охорони ОПІВ потребує пильної уваги нормотворця до її складової – питання належної вартісної оцінки таких об'єктів при їх переміщенні через митний кордон України, перш за все, з метою нарахування митних платежів, поповнення державного бюджету та живлення національної економіки у період дії правового режиму воєнного стану та повоєнної відбудови України;

7) унікальність ОПІВ характеризується складністю оцінки їх митної вартості та відсутністю загальноприйнятої методики її визначення. Фактично, вказане порушує принцип правової визначеності (принцип легітимних очікувань) при реалізації митних відносин, який виступає проявом наявності балансу публічних (інтересів держави в особі Держмитслужби) і приватних інтересів (інтересів суб'єктів ЗЕД) при реалізації митних правовідносин, щодо митного оформлення ОПІВ та визначення їх вартості;

8) *Оцінка ОПІВ* – це процедура визначення грошової вартості нематеріальних активів, що обумовлюється їх потенційною ефективністю, яка завершується складанням висновку фахівця на підставі затвердженої методики та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України;

9) внесено пропозиції прийняття Методики оцінки об'єктів права інтелектуальної власності при митному декларуванні товарів, які переміщуються через митний кордон України. Розробка подібного документа може стати результатом синергетичної співпраці фахівців УКРНОІВІ та Держмитслужби з метою впровадження єдиної методології та комплексного підходу при проведенні економічної оцінки вартості ОПІВ;

10) запропоновано законодавцю оновити (прийняти нову редакцію) Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності».

Перспективи подальших наукових розвідок. З метою оптимізації митних процедур для зменшення корупційних ризиків на кордоні, зокрема, в частині визначення митної вартості при декларуванні товарів, фахівцями пропонується: 1) перенесення контролю митної вартості зі стадії митного оформлення на пост-аудит як однієї з основних форм митного контролю; 2) введення централізованого оприлюднення рішення щодо митної класифікації товарів (за прикладом ЄС), включаючи рішення податкових органів по документальних перевірках та судові рішення у справах стосовно правильності класифікації [26], що безпосередньо впливає із правильності оцінки митної вартості товарів та впливає на обсяг збирання митних платежів до державного бюджету України.

Вважаємо, що подальші наукові дослідження у вказаному напрямі є перспективними, адже додатково впливають на удосконалення процесу визначення митної вартості ОПІВ.

Принадно зазначимо, що за змістом Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18 травня 1973 року [27] пост-аудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, через вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення. За змістом міжнародних рекомендацій митний контроль після випуску товарів у вільний обіг має значний потенціал зменшувати адміністративне навантаження на підприємства під час проходження митного оформлення та заходів митного контролю, а також посилювати контроль за дотриманням положень законодавства, що стосуються безпеки суспільства та митних інтересів держави, оскільки в зонах митного контролю митні формальності мають виконуватись якомога оперативніше та з використанням обмежених обсягів даних, тоді як після випуску товарів у вільний обіг часу та інших ресурсів для контрольно-аналітичних заходів у митних органів значно більше. Станом на сьогодні правове регулювання підстав та процедури митного пост-контролю є недостатньо прогресивним, оскільки воно не передбачає пришвидшення та спрощення митного оформлення та митного контролю за рахунок

перенесення частки їх заходів, у тому числі тих, що стосуються контролю правильності визначення митної вартості, на час після випуску товарів. З урахуванням цього у багатьох урядових програмних документах, зокрема, у Плані заходів з імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 червня 2019 року № 444-р «Про затвердження плану заходів з імплементації положень Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі», порушується питання про розроблення та подання законопроекту про внесення змін до митного законодавства щодо здійснення аудиту після митного оформлення [1, с. 184].

До того ж, 29 січня 2024 року Держмитслужба офіційно повідомила, що розпочала реалізацію рекомендаційно-технічного пілотного проєкту щодо здійснення пост-митного контролю, як однієї із форм контролю, визначеною ст. 336 Митного кодексу України. Мета проєкту – практична реалізація положень ст. 337-1 МК України. Проведення пост-митного контролю полягає у перевірці інформації, зазначеної в митній декларації, та поданих документів.

Основними напрямками здійснення пост-митного контролю є: контроль за правильністю визначення бази оподаткування; контроль за правильністю класифікації товарів згідно з УКТЗЕД; контроль за визначенням країни походження товарів; контроль за наданням пільг в оподаткуванні, повнотою та своєчасністю сплати митних платежів; контроль за достовірністю декларування вагових, кількісних та якісних показників, технічних та фізико-хімічних характеристик товарів, що впливають на рівень оподаткування; контроль за дотриманням визначених МК України вимог митних режимів; контроль за дотриманням суб'єктами ЗЕД положень законодавства з питань нетарифного регулювання [28].

Список використаних джерел:

1. Петросян В.О. Процедура визначення митної вартості товарів: адміністративно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2023. 221 с.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
3. Комарова Т. Роль української судової влади у процесі євроінтеграції. SupremeObserver. 01.02.2024. URL: https://so.supreme.court.gov.ua/news/286/rol-ukrainskoi-sudovoi-vlady-u-protsesi-ievrointehratsii?fbclid=IwAR0_cT3zq9sWgVeo_oavKUmpOpvmiX75s1gDm36pVu_enI9D1wYTQ9VknZQ.
4. Commission staff working document. Analytical Report following the Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. URL: file:///C:/Users/38067/Desktop/SWD_2023_30_Ukraine.pdf.
5. Алішаускас В. Чому Україні краще прийняти Митний кодекс ЄС, аніж «європеїзувати» окремі статті свого митного законодавства? URL: <https://biz.nv.ua/ukr/bizinterview/vstup-u-yevrosoyuz-shcho-bude-iz-mitnim-zakonodavstvom-ukrajini-perspektivi-zmin-ekspert-50328209.html>.
6. Системний звіт Ради бізнес-омбудсмена. Актуальні проблеми бізнесу у митній сфері. Липень, 2018. URL: https://boi.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/ii_2018_sytem_ua.pdf.
7. Удосконалення правового механізму захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення інноваційної продукції через митний кордон України. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Zadykhaylo/3_6.pdf.
8. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text.
9. Чибісов Д. М. Охорона прав інтелектуальної власності в рамках Світової організації торгівлі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Одеса, 2017. – 272 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7382/Chybisov_KD.pdf?sequence=6&isAllowed=y.

10. Регламент Європейського парламенту та Ради (ЄС) № 608/2013 від 12 червня 2013 року «Про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності та про припинення дії Регламенту Ради (ЄС) № 1383/2003» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-13#Text.

11. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України: Закон України від 17 жовтня 2019 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-IX#Text>.

12. Коновалов Ю. О. Проблемні питання визначення митної вартості транспортних засобів. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2018. № 1(34). URL: <http://economics.kntu.kr.ua/pdf/34/8.pdf>.

13. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

14. Кульчицький В.В. Перспективи вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері охорони нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6/2023. С. 329 -332. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/76.pdf

15. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінет Міністрів України від 6 березня 2019 року № 227 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>.

16. Пахаренко О. Митні заходи захисту прав ІВ: законодавство, правозастосування, рекомендації. *Юридична газета on-line*. 30.08.2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mitne-pravo/mitni-zahodi-zahistu-prav-iv-zakonodavstvo-pravozastosuvannya-rekomendaciyi.html>.

17. Щербанюк О., Бзова Л. Застосування принципу юридичної визначеності при розгляді адміністративних справ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. № 70. С. 364–367. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/259055/255755>.

18. Справа «Олександр Волков проти України» (заява № 21722/11). Європейський суд з прав людини, рішення від 09.01.2013 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947#Text

19. Перерва П. Г., Маслак М. В. Теоретико-методичні засади оцінювання ринкової вартості об'єктів інтелектуальної власності. *Маркетинг І Цифрові Технології*. v. 7, n. 2, p. 56-73. URL: <https://mdt-oru.com.ua/index.php/mdt/article/view/302/196>

20. Іванченко Е. П. оцінка вартості об'єктів права інтелектуальної власності (історико-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2012. 203 с. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=JwU_B&S21ALL=%28%3C.%3EI%3D%21NBUV\\$%3C.%3E%29%2A%28%3C.%3EU%3D%D0%A5839%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29302\\$%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21FMT=JwU_B&S21ALL=%28%3C.%3EI%3D%21NBUV$%3C.%3E%29%2A%28%3C.%3EU%3D%D0%A5839%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29302$%3C.%3E%29&Z21ID=&S21SRW=GOD&S21SRD=&S21STN=1&S21REF=10&S21CNR=20).

21. Удосконалення правового механізму захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення інноваційної продукції через митний кордон України. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Zadykhaylo/3_6.pdf.

22. Рішення Європейського суду з прав людини у Справі *Krayeva v. Ukraine* (№ 72858/13) від 13.01.2022. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_ESPL_01_03.pdf.

23. Національна Стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025 роки. Проект від 26.11.2019 року URL: <https://ukrpatent.org/atachs/IP-Strategy-2020-25.pdf>.

24. Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 118 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp071185?an=12>.

25. Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності: Наказ Фонду державного майна України від 25 червня 2008 року № 740 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08#Text>.

26. Рада бізнес омбудсмена. Зменшення корупційних ризиків на митниці. На основі звіту: ТОП-10 рекомендацій 2023 року. URL: <https://boi.org.ua/recommendations-post/16667-2/>.

27. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18 травня 1973 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#o524

28. Держмитслужба відкрила пілотний проект щодо здійснення постмитного контролю. 29 січня 2024 року. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/derzhmitsluzhba-rozpochala-pilotnii-proiekt-shchodo-zdiisnennia-post-mitnogo-kontroliu-1457>.

